УДК 355+304
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.103.08

Дакал Д. А., Голубенко Т. О., Івженко І. Б.

ВІЙСЬКОВА СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ЗАСАДИ, ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Дослідження військової соціальної роботи в Україні є актуальним у контексті тривалої російської агресії і значних соціальних викликів, що постали перед військовослужбовцями та членами їхніх сімей. Необхідність ефективної системи підтримки, що враховує специфіку воєнних дій і післявоєнного відновлення, визначає пріоритетність цієї теми.

Мета дослідження – визначити основні засади та підходи до військової соціальної роботи в Україні, окреслити перспективи розвитку цієї сфери з урахуванням потреб військовослужбовців і їхніх родин. Дослідження ґрунтується на аналізі законодавчої бази України, використовуючи методи системного аналізу, дедукції та узагальнення.

Проведене дослідження виявило основні проблеми у сфері військової соціальної роботи в Україні: недостатнє фінансування, дефіцит кваліфікованих спеціалістів, бюрократичні бар’єри, недостатня обізнаність військовослужбовців про доступні послуги. Проаналізовано законодавчу базу, наявні напрями підтримки та виокремлено дев’ять ключових принципів, на яких має ґрунтуватися ефективна військова соціальна робота. Описано підходи, що використовуються у військовій соціальній роботі в Україні: індивідуальна робота, групова робота, робота із сім’ями, профілактика соціальних ризиків, та наведена оцінка їх ефективності. Також зазначено підходи, що використовуються у соціальній роботі в країнах ЄС, США і Канаді. Оцінено потенціал розвитку військової соціальної роботи в контексті воєнних дій, повоєнної відбудови та інтеграції в європейський простір.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що отримані результати допоможуть оптимізувати роботу соціальних служб, покращити якість надання послуг і збільшити їхню доступність.

Наукова новизна дослідження полягає у системному аналізі військової соціальної роботи в Україні, враховуючи різні аспекти: законодавчу базу, наявні практики, принципи та підходи, перспективи розвитку.

Ключові слова: *воєнний стан, російська агресія, соціальна підтримка, військовослужбовці, соціальний захист, послуги, соціальні працівники, потенціал.*

Війна завдає шкоду як фізичному здоров’ю, так і психічному благополуччю військовослужбовців та їхніх родин. Дослідження цієї теми допомагає зрозуміти масштаби існуючої проблеми. Розробка ефективної системи військової соціальної роботи є важливим завданням національної безпеки. Забезпечення гідних умов життя, психологічної реабілітації і соціальної інтеграції ветеранів сприяє зміцненню суспільного спокою та запобігає соціальним конфліктам. Незадоволеність потреб військовослужбовців і ветеранів може призвести до негативних соціальних наслідків. Дослідження особливостей військової соціальної роботи, принципів і підходів сприяє розвитку цієї сфери загалом. Отримані знання та досвід можуть бути використані для удосконалення системи соціальної підтримки як ветеранів, так й інших уразливих груп населення.

За останні 3–5 років було проведено відносно небагато наукових розвідок з обраної теми, що охоплюють як український, так і світовий досвід, оскільки вона є вузько спеціалізованою. Однак, можна виокремити п’ять тенденцій, що проявляються в суміжних галузях досліджень і які є дотичними до проблеми дослідження.

1. Науковці все більше уваги приділяють проблемам психічного здоров’я військовослужбовців та ветеранів, включаючи посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресію, тривожні розлади та суїцидальні тенденції [1]. Розробляються нові методи діагностики, лікування та реабілітації [2]. Українські дослідження у цій галузі часто пов’язані з особливостями військової травми у контексті російської агресії [3].

2. Вивчається перехід від вузькоорієнтованих програм підтримки до комплексного підходу, що включає медичну, психологічну, соціальну та економічну допомогу. Дослідження зосереджуються на інтеграції послуг і створенні індивідуальних планів підтримки [4].

3. Вивчається потенціал використання інноваційних технологій для підвищення доступності й ефективності надання соціальних послуг, особливо в умовах воєнних дій та у віддалених регіонах [5].

4. Дослідження наголошують на важливості ефективної взаємодії між різними організаціями, задіяними у наданні соціальної підтримки військовослужбовцям і ветеранам [6]. Розробляються моделі координації та обміну інформацією [7].

5. Дослідження зосереджуються на проблемах соціальної інтеграції ветеранів у мирне життя, включаючи працевлаштування, освіту, адаптацію до громадянського життя та подолання соціальної стигматизації [8].

Метою статті є аналіз стану та перспектив розвитку військової соціальної роботи в Україні, виявлення ключових засад і підходів, що важливі для ефективного надання соціальної підтримки військовослужбовцям і членам їхніх сімей. Для комплексного розгляду теми варто виконати такі завдання: 1) виявити наявні проблеми та виклики в умовах воєнного стану в Україні; 2) дослідити фундаментальні принципи військової соціальної роботи в Україні; 3) визначити актуальні підходи до військової соціальної роботи; 4) з’ясувати перспективи розвитку військової соціальної роботи в Україні.

Військова соціальна робота в Україні з 2014 року зіткнулася з безпрецедентними викликами через російську агресію. Основні проблеми можна згрупувати у такі категорії: 1) масштаб та інтенсивність потреб, 2) дефіцит ресурсів, 3) організаційні та системні проблеми, 4) психологічні та соціальні наслідки війни.

Війна призвела до значного збільшення кількості військовослужбовців, які зазнали поранень, травм, потребують психологічної і соціальної реабілітації, а також членів їхніх родин, які зіштовхнулися з втратами та труднощами. Наявні ресурси виявилися недостатніми для задоволення такого масштабу потреб. Потреби військовослужбовців та їхніх родин постійно змінюються залежно від етапу війни, типу та тяжкості травм, географічного положення й інших чинників. Система соціальної роботи має бути гнучкою та адаптованою до цих змін. В умовах бойових дій та окупації доступ до військовослужбовців і їхніх родин, переважно, обмежений або неможливий. Це створює значні труднощі для надання необхідної допомоги.

Фінансування соціальної роботи у сфері оборони часто виявляється недостатнім для задоволення потреб. Це має наслідком обмеження доступу до послуг, низької оплати праці соціальних працівників і нестачі необхідного обладнання та матеріальних ресурсів. Існує гостра нестача кваліфікованих соціальних працівників, які мають досвід роботи з військовими та розуміння специфіки посттравматичних розладів та інших проблем, пов'язаних з військовими діями. Відсутність спеціалізованих центрів реабілітації, консультаційних пунктів та іншої необхідної інфраструктури обмежує доступ до послуг соціальної підтримки.

Відсутність ефективної координації між різними установами (Міністерство оборони, Міністерство соціальної політики, Міністерство охорони здоров'я тощо) призводить до дублювання послуг, прогалин в охопленні та неефективного використання ресурсів. У свою чергу, складні процедури отримання соціальної допомоги ускладнюють доступ до необхідних послуг.

Також війна призводить до розвитку різноманітних психічних розладів, що потребують вчасного виявлення та лікування. Але військовослужбовці та члени їхніх родин часто відчувають соціальну ізоляцію і стигматизацію, що посилює їхні психологічні проблеми.

Отже, українська система військової соціальної роботи характеризується обмеженим фінансуванням; нестачею кваліфікованих фахівців; відсутністю єдиних стандартів якості послуг, що спричиняє нерівномірність їх надання в різних регіонах і підрозділах; слабкою координацією між різними відомствами й організаціями, що перешкоджає ефективному вирішенню проблем; недостатньою поінформованістю, тобто багато військовослужбовців і членів їхніх сімей не обізнані про доступні послуги соціальної підтримки.

Створення дієвої системи військової соціальної роботи, надання соціального захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей залежить від чинної законодавчої бази. Нині існує проблема, що полягає у відсутності єдиного, системного закону, який би комплексно регулював цю сферу. Існують окремі закони України, що відносяться до соціального захисту військових, але це спричиняє фрагментарність і несистемність підходів у виконанні соціальної роботи. У таблиці 1 наведено ключові законодавчі документи, що регулюють військову соціальну роботу:

В умовах воєнного стану в Україні ще не створили централізовану програму підтримки військовослужбовців, яка б охоплювала всі аспекти військової соціальної роботи. Надання допомоги військовим і їхнім сім'ям відбувається через різні ініціативи міністерств та організацій. Ключовими органами військової соціальної роботи є Міністерство оборони України, Міністерство соціальної політики в Україні та громадські організації. Міністерство оборони України надає матеріальну, медичну, психологічну й інші види допомоги військовослужбовцям і їх сім'ям. Однак обсяг та ефективність цих програм часто обмежуються наявністю фінансування та доступністю в різних областях. Міністерство соціальної політики України здійснює соціальний захист окремих категорій ветеранів і членів їх сімей. Воно забезпечує пенсії, компенсації, надання соціального житла тощо. Однак співпраця з Міністерством оборони залишається недостатньою. Багато громадських організацій надають допомогу військовослужбовцям і їхнім родинам, зокрема, психологічну підтримку, правову, волонтерську та гуманітарну допомогу. Ця допомога, здебільшого, залежить від зовнішнього фінансування та має обмежений обсяг.

Таблиця 1

Основні закони України та нормативно-правові акти, що регулюють соціальний захист військових

Нормативно-правовий акт	Характеристика
Конституція України	Гарантує право на соціальний захист, охорону здоров'я та інші соціальні права громадян, включаючи військовослужбовців
Закон України «Про соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей»	Регулює основні аспекти соціального забезпечення військових, але потребує оновлення та доповнення, враховуючи сучасні реалії
Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	Визначає статус ветеранів та гарантії їхнього соціального захисту
Постанови Кабінету Міністрів України	Регулюють окремі аспекти соціального забезпечення військових (виплати, компенсації, медичне обслуговування тощо)

Джерело: власна розробка авторів.

Ефективна військова соціальна робота має будуватись на фундаментальних принципах, що включають:

1) комплексний підхід до усіх аспектів життя військовослужбовців та їхніх сімей (фізичне та психологічне здоров’я, соціально-економічне становище, професійна реалізація, юридичний захист);

2) адаптація соціальних послуг до конкретних потреб військовослужбовців;

3) забезпечення рівного доступу до послуг і їх швидкого надання;

4) захист особистих даних;

5) співпраця між різними органами й організаціями;

6) робота кваліфікованих фахівців;

7) публічне звітування про використання ресурсів і дієвість соціальних програм;

8) запобігання виникненню проблем;

9) використання досвіду та ресурсів міжнародних партнерів.

Нині актуальними завданнями залишається впровадження інтегрованого підходу у військовій соціальній роботі, а не проведення поодиноких заходів; розробка інструментів оцінки існуючих потреб і створення персональних програм підтримки; створення чітких термінів розгляду звернень і надання соціальної допомоги.

Підходи до військової соціальної роботи в Україні перебувають на етапі становлення та розвитку, оскільки суттєво відрізняються від усталених практик у США, Канаді й Європейському Союзі.

В Україні використовується індивідуальний, груповий підходи, робота з сім’єю та профілактика соціальних ризиків [9].

Соціальні працівники проводять індивідуальні консультації з військовослужбовцями та членами їхніх родин, оцінюючи їхні потреби та розробляючи індивідуальні плани підтримки. Цей підхід ефективний для вирішення конкретних проблем, але може бути обмежений ресурсами та часом.

Групові заняття та тренінги використовуються для розв’язання спільних проблем, наприклад, профілактики посттравматичного стресового розладу, адаптації до цивільного життя та розвитку навичок комунікації. Цей підхід ефективний для створення почуття спільності та підтримки, але може бути менш ефективним для вирішення індивідуальних проблем.

Соціальні працівники працюють із родинами військовослужбовців, допомагаючи їм впоратися із труднощами, що пов’язані зі зникненням військовослужбовця, його травмами або смертю. Цей підхід важливий для підтримання сімейної стабільності, але вимагає специфічних навичок і знань.

Профілактичні заходи спрямовані на запобігання виникненню соціальних проблем, наприклад, алкоголізму, наркоманії чи домашнього насильства. Цей підхід є важливим для запобігання серйозним наслідкам, але потребує раннього виявлення ризиків і своєчасного втручання.

У країнах із розвиненою системою військової соціальної роботи (США, Канада, країни ЄС) використовуються комплексні й інтегровані підходи, що включають: надання послуг на ранніх стадіях виникнення проблем; застосування телемедицини, онлайн-платформ та інших технологій для підвищення доступності й ефективності послуг; тісну співпрацю між різними відомствами та організаціями, активне запобігання виникненню соціальних проблем; комплексну реабілітацію військовослужбовців із фізичними та психологічними травмами [10].

Потенціал розвитку військової соціальної роботи в Україні визначається трьома ключовими контекстами: воєнними діями, повоєнним відновленням та інтеграцією в європейський простір [11]. Кожен із них висуває свої специфічні вимоги та відкриває нові можливості.

Активні бойові дії створюють величезні виклики для надання соціальних послуг. Доступ до них з боку нужденних може бути значно обмежений, а їх потреби динамічно змінюватися, але безпека соціальних працівників та отримувачів допомоги залишається найвищим пріоритетом. Однак, попри труднощі, воєнні дії підкреслюють критичну важливість своєчасної та ефективної соціальної підтримки. Розвиток мобільних бригад соціальних працівників, використання телемедицини й онлайн-платформ для надання послуг на відстані може значно підвищити ефективність роботи в умовах бойових дій.

Післявоєнне відновлення потребуватиме масштабних зусиль із реабілітації військовослужбовців, відновлення соціальної інфраструктури й адаптації ветеранів до мирного життя. Це вимагатиме значних ресурсів і координації дій різних установ та організацій. Проте післявоєнний період являє собою унікальну можливість для створення сучасної та ефективної системи військової соціальної роботи. Впровадження інноваційних технологій, розвиток партнерств із міжнародними організаціями та залучення додаткових ресурсів можуть сприяти швидкому розвитку галузі. Фокус на профілактиці та ранньому втручанні може запобігти виникненню багатьох соціальних проблем у майбутньому.

Інтеграція до європейського простору вимагає адаптації української системи військової соціальної роботи до європейських стандартів і практик. Це включає в себе уніфікацію процедур, підвищення якості послуг і зміцнення міжвідомчої взаємодії. Відповідно до цього, інтеграція відкриває доступ до європейських фондів і програм підтримки, дає змогу використовувати передовий європейський досвід та сприяє підвищенню якості послуг. Співпраця з європейськими фахівцями у сфері військової соціальної роботи може сприяти розвитку галузі та підвищенню її ефективності. Розвиток військової соціальної роботи залежить від роботи над усіма трьома контекстами.

Висновки. Розвиток військової соціальної роботи в Україні є складним, але важливим завданням. Це потребує створення комплексного підходу, значних інвестицій і співпраці всіх зацікавлених сторін для забезпечення ефективної підтримки військовослужбовців та їхніх сімей. Отримані результати дослідження дозволили встановити основні пріоритетні напрями: розробка та прийняття єдиного закону про військову соціальну роботу, який буде визначати повний спектр послуг, права та обов'язки учасників процесу; уніфікація процедур і стандартів надання соціальних послуг для забезпечення рівного доступу та якості допомоги по всій території України; вдосконалення механізмів міжвідомчої взаємодії для ефективної координації дій різних державних органів та організацій.

Потрібне збільшення фінансування програм військової соціальної роботи з урахуванням зростаючих масштабів потреб за рахунок залучення додаткових джерел фінансування: міжнародна допомога, приватні інвестиції і благодійність. Оптимізація використання наявних ресурсів із підвищення ефективності витрачання коштів.

Важливого значення набуває підготовка та перепідготовка фахівців військової соціальної роботи з урахуванням сучасних викликів і міжнародного досвіду; підвищення оплати праці соціальних працівників для залучення й утримання кваліфікованих спеціалістів; створення системи постійного професійного розвитку соціальних працівників; розробка та впровадження ефективної системи інформування військовослужбовців і членів їх сімей про доступні програми підтримки; створення зручних та доступних каналів отримання соціальних послуг (онлайн-платформи, гарячі лінії, мобільні програми).

Необхідно також розширювати програми обміну досвідом з іншими країнами у сфері військової соціальної роботи, збільшувати залучення міжнародної технічної і фінансової допомоги, брати участь у міжнародних проєктах і програмах.

Використана література:

1. Veteran and military mental health issues / M. J. Moore et al. *StatPearls.* Treasure Island (FL): StatPearls Publishing, 2023. URL : https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34283458/**.**
2. Innovative outpatient treatment for veterans and service members and their family members / G. G. Hoover et al. *Frontiers in Psychiatry*. 2024. Vol. 15. DOI : https://doi.org/10.3389/fpsyt.2024.1377433.
3. Лукомська С. Особливості психологічної травми російсько-української війни в контексті євроінтеграційних процесів. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2022. Спецвипуск. С. 78–85. DOI : https://doi.org/10.30970/PS.2022.spec.11.
4. Medical, social and psychological aspects of assisting the families of the military personnel of Ukraine who performed combat tasks in extreme conditions / A. Hrynzovskyi et al. *Wiadomości Lekarskie*. 2022. Vol. 75. P. 310–317. DOI : https://doi.org/10.36740/WLek202201228.
5. Talmaţchi R., Maria L. The military organization – a culture of innovation. *Land Forces Academy Review*. 2023. Vol. 28, No. 2. P. 126–135. DOI : https://doi.org/10.2478/raft-2023-0016.
6. Level of perceived social support, and associated factors, in combat-exposed (ex-) military personnel: A systematic review and meta-analysis / L. E. Grover et al. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 2024. Vol. 59. P. 2119–2143. DOI : https://doi.org/10.1007/s00127-024-02685-3.
7. Castañer X., Oliveira N. Collaboration, coordination, and cooperation among organizations: Establishing the distinctive meanings of these terms through a systematic literature review. *Journal of Management*. 2020. Vol. 46, No. 6. P. 965–1001. DOI : https://doi.org/10.1177/0149206320901565.
8. Meaning(s) of transition(s) from military to civilian life at the intersection with mental health: Implications for clinical settings / G. Misca et al. *Frontiers in Psychology*. 2023. Vol. 14. Article 1142528. DOI : https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1142528.
9. Соціальний супровід військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей: практичні аспекти діяльності посадових осіб військових частин, територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки : методичний посібник / О. В. Герасименко та ін. Київ : НДЦГПЗС України, 2023. 130 с.
10. Johnson K. Interprofessional collaboration and telehealth: Useful strategies for family counselors in rural and underserved areas. *The Family Journal*. 2020. Vol. 28, No. 2. DOI : https://doi.org/10.1177/1066480720934378.
11. Leshchenko K., Leshchenko S. Determining priorities for Ukraine's post-war reconstruction in the conditions of preparation for EU membership. *Economics of Development*. 2023. Vol. 22, No. 3. P. 42–51. DOI : https://doi.org/10.57111/econ/3.2023.42.

References:

1. Moore, M. J., Shawler, E., Jordan, C. H., & Jackson, C. A. (2023). Veteran and military mental health issues. In *StatPearls*. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing. URL: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34283458/
2. Hoover, G. G., Teer, A., Lento, R., Ward, P., Zakarian, R. J., Tinney, W., Sanders, W., Echevarria, K., Bonvie, J., Dunford, K., Covitz, J., & Tanev, K. S. (2024). Innovative outpatient treatment for veterans and service members and their family members. *Frontiers in Psychiatry*, *15*. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2024.1377433
3. Lukomska, S. (2022). Osoblyvosti psykholohichnykh travm rosiysko-ukrayinskoyi viyny v konteksti yevrointehratsiynykh protsesiv [Peculiarities of psychological traumas of the Russian-Ukrainian war in the context of European integration processes]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya psykholohichni nauky – Bulletin of Lviv University. Psychological Sciences Series*, (Special issue), 78–85. https://doi.org/10.30970/PS.2022.spec.11 [in Ukrainian].
4. Hrynzovskyi, A., Bielai, S., Kernickyi, A., Pasichnik, V., Vasischev, V., & Minko, A. (2022). Medical, social and psychological aspects of assisting the families of the military personnel of Ukraine who performed combat tasks in extreme conditions. *Wiadomości Lekarskie*, *75*, 310–317. https://doi.org/10.36740/WLek202201228
5. Talmaţchi, R., & Maria, L. (2023). The military organization – a culture of innovation. *Land Forces Academy Review*, *28*(2), 126–135. https://doi.org/10.2478/raft-2023-0016

6. Grover, L. E., Williamson, C., Burdett, H., Palmer, L., & Fear, N. T. (2024). Level of perceived social support, and associated factors, in combat-exposed (ex-)military personnel: A systematic review and meta-analysis. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 59*, 2119–2143. https://doi.org/10.1007/s00127-024-02685-3
7. Castañer, X., & Oliveira, N. (2020). Collaboration, coordination, and cooperation among organizations: Establishing the distinctive meanings of these terms through a systematic literature review. *Journal of Management*, *46*(6), 965–1001. https://doi.org/10.1177/0149206320901565
8. Misca, G., Augustus, J., Russell, J., & Walker, J. (2023). Meaning(s) of transition(s) from military to civilian life at the intersection with mental health: Implications for clinical settings. *Frontiers in Psychology*, *14*, Article 1142528. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1142528
9. Herasymenko, O. V., Horbenko, I. M., Dietochka, O. D., Dembitskyi, V. M., Yefimova, V. V., Kalinichenko, Ya. V., Kaminska, A. S., Kuts, S. V., Lahodzinskyi, V. V., Moroz, V. M., Panchenko, V. M., Rozhkov, Ye. O., Umerenkova, N. F., & Shevchuk, O. V. (2023). *Sotsialnyi suprovid viiskovosluzhbovtsiv Zbroinykh Syl Ukrainy ta chleniv yikh simei: praktychni aspekty diialnosti posadovykh osib viiskovykh chastyn, terytorialnykh tsentriv komplektuvannia ta sotsialnoi pidtrymky* [Social support of servicemen of the Armed Forces of Ukraine and their family members: Practical aspects of the activities of officials of military units, territorial recruitment and social support centers]. Kyiv: Scientific and Research Center for Humanitarian Problems of the Armed Forces of Ukraine. 130 p. [in Ukrainian].
10. Johnson, K. (2020). Interprofessional collaboration and telehealth: Useful strategies for family counselors in rural and underserved areas. *The Family Journal*, *28*(2). https://doi.org/10.1177/1066480720934378
11. Leshchenko, K., & Leshchenko, S. (2023). Determining priorities for Ukraine’s post-war reconstruction in the conditions of preparation for EU membership. *Economics of Development*, *22*(3), 42–51. https://doi.org/10.57111/econ/3.2023.42

Dakal D., Holubenko T., Ivzhenko I. Military social work in Ukraine: basic principles, approaches and development prospects

The study of military social work in Ukraine is particularly relevant in the context of ongoing Russian aggression and significant social challenges faced by military personnel and their families. The necessity of an effective support system that considers the specificities of military operations and post-war recovery underscores the importance of this subject.

The research aims to identify the fundamental principles and approaches to military social work in Ukraine and outline the prospects for developing this field, taking into account the needs of military personnel and their families. It is based on an analysis of Ukraine’s legislative framework, employing methods of systemic analysis, deduction, and generalisation.

The study identified the primary issues within the field of military social work in Ukraine, including insufficient funding, a shortage of qualified specialists, bureaucratic barriers, and inadequate awareness among military personnel regarding available services. Analysing the legislative framework and existing support measures revealed nine key principles upon which practical military social work should be based. The study describes the approaches currently employed in Ukraine’s military social work, such as individual counselling, group interventions, family support, and social risk prevention, alongside assessing their effectiveness. Additionally, the study highlights approaches utilised in military social work in the EU, the United States, and Canada. The potential for developing military social work in the context of ongoing military operations, post-war reconstruction, and integration into the European framework is also evaluated.

The study’s practical significance lies in its potential to optimise the work of social services, improve the quality of service delivery, and enhance their accessibility.

The research’s scientific novelty is reflected in its systemic analysis of military social work in Ukraine, which encompasses various aspects such as the legislative framework, existing practices, principles and approaches, and prospects for further development.

Key words: *martial law, Russian aggression, social support, military personnel, social protection, services, social workers, potential.*

UDC 811.111’36:37.016
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.103.09

Dido N. D., Kaniuk O. S.

THE IMPORTANCE OF TEACHING GRAMMAR IN ESP CLASSES

The article examines the critical role of grammar instruction in English for Specific Purposes (ESP) courses, particularly for students from non-linguistic fields. Modern educational standards demand that specialists master a foreign language for both everyday social interactions and professional communication. However, non-linguistic students often face significant challenges in acquiring complex grammatical skills due to traditional teaching methods that rely on lengthy explanations and abstract rules. The article is aimed to explore the importance of grammar in ESP courses, the common challenges faced, and effective approaches for teaching grammar that strengthen students’ specific linguistic skills. The relevance of the study is determined by the need to develop grammar teaching strategies that better address the specific needs of ESP learners. The article explores how grammar, as the foundation of language structure, is indispensable in forming accurate and coherent sentences. It emphasizes that, for ESP learners, grammar should be taught in a contextualized manner, integrating the rules into real-life situations